בס"ד

ראשית עריסותיכם

הלכות הפרשת חלה · פרשת חיי שרה

שיעורו של הרב אלינסון

יום שני, כ"ב בחשוון תשפ"ז · 2.11.2026

הסודות להצלחה שלך

yoursuccesstoolbox.com

▶ לצפייה בשיעור המלא ביוטיוב

תומלל אוטומטית ועלול להכיל טעויות

תוכן העניינים

מצוות הפרשת חלה 3

ראשית עריסותיכם 4

מה חייב בחלה 4

שיעור העיסה 5

מתי מפרישים, וכמה 6

נוסח ההפרשה והשריפה 7

שלוש מצוות של האישה 8

כשהבעל קדם לאשתו 8

חלה שהוחזרה לתוך העיסה 9

צירוף עיסות לשיעור 10

הפרשת חלה בשבת וביום טוב 11

מי ששכח להפריש 12

רמז: מן העריסה – לתורה 13

פרשת חיי שרה 14

באיזו זכות ניצל לוט? 14

חלקת הקבר – בדין 15

הירידה למצרים 16

"ויהיו" – שלושים ושבע 17

איך גילה אברהם את מערת המכפלה 17

ולבכתה – בכ' קטנה 17

ארבעים ושמונה שנים 19

עומק הדין 19

סיכום ההלכות 21

לצפייה בשיעור המלא ביוטיוב

סרקו את הקוד או לחצו כאן – הסרטון נפתח בתחילת השיעור (6:36:02)

youtube.com/watch?v=lSHvgLJQ_xo

בס"ד

ראשית עריסותיכם

שימו לב: החוברת נכתבה מתוך תמלול השיעור – תומלל אוטומטית ועלול להכיל טעויות. הדברים נערכו ללשון כתובה בנאמנות לדברי הרב, והושמטו הערות אגב ודברים שאינם מגוף השיעור; הפסוקים ודברי חז"ל הובאו מתוך ספריא. השיעור נמסר בבית הכנסת מוסאיוף, יום שני כ"ב בחשוון תשפ"ז.

מצוות הפרשת חלה

▶ ביוטיוב

רֵאשִׁית עֲרִסֹּתֵיכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְּרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ

במדבר טו, כ

ראשית עריסותיכם

בסוף פרשת שלח לך נצטווינו על מצוות הפרשת חלה: מכל עיסה שאנחנו לשים, את החלק הראשון נותנים לכהן. החלק הזה קדוש, ממש כמו תרומות ומעשרות. בזמן שכל עם ישראל, או רובו, ישב בארץ ישראל, הפרשת חלה הייתה מצווה מן התורה. היום, כשרוב עם ישראל אינו יושב בארצו, היא מצווה מדרבנן – מדברי חכמים.

חכמים תיקנו להפריש חלה גם בחוץ לארץ, כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל. בזה חלה שונה מתרומות ומעשרות: פירות שגדלו בחוץ לארץ פטורים מתרומות ומעשרות, ואילו חלה – שהיא חלק מן הלחם, עיקר מזונו של האדם – מפרישים גם בחוץ לארץ, ובברכה.

היסוד של המצווה הוא שהאדם מכיר שהכול של הקדוש ברוך הוא, ולכן את החלק הראשון נותנים לבורא עולם. כך גם בראשית הגו, בבכור אדם ובבכור בהמה, ובפטר חמור: לכל דבר ראשון יש חשיבות מיוחדת.

מה חייב בחלה

רק עיסה העשויה מחמשת מיני דגן חייבת בחלה: חיטה, שעורה, כוסמין, שיבולת שועל ושיפון. לחם שעשוי מאורז, למשל, פטור מחלה – וגם מברכים עליו "שהכול", ולא "המוציא לחם מן הארץ", שהיא ברכה השייכת רק לחמשת מיני דגן.

ועוד: עיסה מתחייבת בחלה רק כשהיא נאפית. "לחם" הוא דבר אפוי, כמו שלומדים מן הפסוק:

> **בְּשִׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה־לֶחֶם וְאָפוּ עֲשֶׂר נָשִׁים לַחְמְכֶם בְּתַנּוּר אֶחָד וְהֵשִׁיבוּ לַחְמְכֶם בַּמִּשְׁקָל וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ**
>
> ויקרא כו, כו

עיסה שמבשלים אותה, או מטגנים אותה בשמן עמוק – אפילו עיסה עבה, כמו סופגניות של חנוכה – לדעת רוב הראשונים (רבנו שמשון, הרמב"ם, הר"ן, הרשב"א והרמב"ן) פטורה מחלה, משום שטיגון בשמן עמוק הוא בישול ולא אפייה. לעומתם, רבנו תם ועוד פוסקים מחייבים בחלה עיסה עבה, כי היא בצק רגיל שיש לו צורת לחם. מרן השולחן ערוך פסק שפטורה מחלה, אבל הרא"ש הביא כמה ראשונים שסוברים כרבנו תם; ולכן טוב להפריש ממנה חלה בלי ברכה, אף שמעיקר הדין היא פטורה.

פתיתים, אטריות ומקרוני, אף שהם עשויים מקמח חיטה, פטורים מחלה גם לדעת רבנו תם, כי הם רק מבושלים ואין להם צורת לחם.

"בלילה רכה" היא בצק דליל שאפשר לשפוך אותו. אם אופים אותה בתנור – היא חייבת בחלה, כי סוף סוף זה דבר אפוי.

יש מאכלים שאינם נאפים בתנור פתוח וגם אינם מתבשלים בתוך רוטב או מרק, אלא מתבשלים על ידי האדים שבתוך סיר סגור – כמו הקובאנה של אחינו התימנים. כיוון שהאדים נחשבים בישול, מעיקר הדין הם פטורים מחלה; אבל טוב להחמיר ולהפריש מהם בלי ברכה.

שיעור העיסה

שיעור הקמח שמחייב הפרשת חלה הוא 520 דרהם. פעם חישבו כל דרהם כ-3.2 גרם, והשיעור יצא קילו ו-666 גרם. לאחרונה בדקו דרהמים רבים

מכל העולם, ונמצא שהם אינם עולים על שלושה גרם. החוקר המפורסם הרב יהודה מרגולין בדק את הדרהמים שבמוזיאונים ומצא שהדרהם אינו עולה על שלושה גרם, ויש גם פחות. ב"חזון עובדיה" הסתמכו על כך ופסקו שהדרהם הוא שלושה גרם.

ממילא 520 דרהם הם קילו ו-560 גרם. מי שלש קילו ו-560 גרם קמח נטו – מפריש חלה בברכה. פחות מזה – מעיקר הדין פטור. יש מחמירים להפריש כבר מקילו ו-200 גרם, אבל להלכה רק מקילו ו-560 גרם מפרישים חלה בברכה.

מאחר שהדרהם הוא שלושה גרם, ירדו גם שאר השיעורים: שיעור כזית (תשעה דרהם) ירד משלושים גרם ל-27 גרם, ושיעור כביצה – שהוא שני כזיתים – ירד מ-58 גרם ל-54 גרם.

וכך גם שיעור "קביעות סעודה" במאפים ובעוגות: לדעת רש"י הוא ארבע ביצים, ולדעת הרמב"ם שלוש ביצים. מי שאוכל שיעור ארבע ביצים – 216 גרם (בעבר חשבו 230 גרם) – נוטל ידיים, מברך "המוציא" ומברך ברכת המזון. השיעור נמדד בבצק נטו, בלי המילוי של גבינה וכדומה. וטוב להחמיר כדעת הרמב"ם, ולא לאכול שיעור שלוש ביצים – 162 גרם – בלי נטילת ידיים.

מתי מפרישים, וכמה

העיסה מתחייבת בחלה אחרי הלישה. "עריסותיכם" פירושו לישה – כשהקמח והמים נעשו גוף אחד של בצק. אם רק שפך מים על הקמח, או קמח על המים, ועדיין לא לש – עדיין אינה חייבת בחלה.

מן התורה אפשר להפריש חלה בכל שיעור, אפילו מעט. מדרבנן נתנו שיעור: נחתום (אופה מקצועי) נותן אחד מארבעים ושמונה, ובעל הבית אחד מעשרים וארבעה. החלה הייתה ניתנת לכהנים טהורים והם היו אוכלים אותה. דינה כתרומה: אסור לישראל לאכול ממנה, ומי שאוכל ממנה במזיד חייב מיתה בידי שמיים.

בזמננו כולנו טמאי מתים, ולכן הכהנים אינם יכולים לאכול לא תרומה ולא חלה. לכן שורפים את החלה, או עוטפים אותה בנייר או בשקית ומניחים אותה באשפה בכבוד. אין לזרוק אותה סתם, כי היא קודש, וזה זלזול.

נוסח ההפרשה והשריפה

לפני ההפרשה אומרת האישה "הריני מפרישה חלה". מנהג הספרדים, כמו שכתבו מרן החיד"א ומרן השולחן ערוך, לברך "להפריש חלה תרומה"; יש אומרים "להפריש חלה" בלבד, והאשכנזים אומרים "להפריש חלה מן העיסה". מי שאמרה נוסח אחר – יצאה ידי חובה, כי הנוסח אינו מעכב.

לוקחים מעט מן העיסה, עוטפים אותה בנייר כסף ושורפים על הגז. אין לשרוף אותה בתוך תבנית האפייה, כי התבנית תיאסר – החלה קודש ואסורה באכילה. גם להניח אותה ישר על הברזלים של הגז אינו כדאי, כי לא תמיד היא נשרפת לגמרי. לכן עוטפים אותה בנייר כסף ומניחים על הגז.

מעיקר הדין עדיף להפריש כשהעיסה עדיין בצק. אם לא הפרישו בזמן שהייתה בצק, מפרישים אחרי האפייה: לוקחים מעט מן הלחם האפוי, מברכים ומפרישים.

שלוש מצוות של האישה

עיקר מצוות הפרשת חלה מוטל על האישה, כי חוה קלקלה את "חלתו של עולם" – את אדם הראשון – כשנתנה לו לאכול מעץ הדעת. וכך גם בהדלקת נרות שבת האישה מצווה יותר, כמו שכתב מרן השולחן ערוך (סימן רס"ג, סעיף ג), כי היא כיבתה את נרו של עולם כשנתנה לאדם הראשון לאכול מעץ הדעת.

שלוש המצוות הקשורות לאישה נרמזות בראשי התיבות חנ"ה: נידה (טהרת המשפחה), חלה והדלקת הנר. ולכן אצל שרה אמנו הייתה ברכה בעיסה – מערב שבת לערב שבת הלחם נשאר חם וטרי – בזכות הפרשת החלה; הענן היה קשור על האוהל, כי השכינה שורה שם, בזכות טהרת המשפחה והצניעות; והנר היה דולק מערב שבת לערב שבת, בזכות הדלקת הנר.

כשהבעל קדם לאשתו

בעל שקדם וחטף מאשתו את המצווה הזאת – היעב"ץ כתב שחייב לשלם לה עשרה זהובים. אבל הרב חיד"א חולק עליו: נכון שהמצווה מוטלת על האישה, אבל היא אינה חובתה בלבד; כשהאישה אינה בבית, הבעל מדליק נרות שבת. לכן יש לה עליו טענה, אבל אינו חייב לשלם לה עשרה זהובים.

אם הבעל רואה שהשקיעה מתקרבת והאישה אינה מוכנה, ויש חשש שתדליק אחרי השקיעה – יבקש ממנה באהבה ובנועם שהוא ידליק. חילול שבת הוא הדבר החמור ביותר. גם האישה עצמה – אם השעה דוחקת, תדליק אפילו בבגדי חול, ולא תיכנס לספק חשיכה ולחילול שבת; בפרט בימים הקצרים של החורף.

כשהאישה אינה בבית, המצווה עוברת לבעל, כי הוא בעל הבית. הוא יכול למנות את בתו הגדולה שתהיה שליחה שלו לעשות את המצווה – והיא מברכת ומדליקת.

טוב שהבעל יפריש חלה פעם אחת בשנה, בעשרת ימי תשובה, כדי שיקיים גם הוא את המצווה, כך כתב רבנו יוסף חיים. וגם אישה בחודש התשיעי להריונה – טוב שתפריש חלה, וזו סגולה ללידה קלה. ויש מנהג שבלילה שבו נערה נכנסת למצוות, בבת המצווה שלה, מכינים לה בצק בשיעור חלה כדי שתקיים את המצווה הזאת, שהיא שייכת אליה.

חלה שהוחזרה לתוך העיסה

מעשה שהיה: אחת הבנות לקחה את החלה שהופרשה והחזירה אותה לתוך העיסה. החלה התערבבה, ואי אפשר למצוא אותה – ועכשיו כל העיסה אסורה באכילה, כי אסור לאכול מעיסה שלא הופרשה ממנה חלה.

במקרה כזה אין לסמוך על ביטול – אפילו באחד מאלף. הסיבה היא שזה "דבר שיש לו מתירים": יש דרך להתיר אותו, כי אפשר ללכת לחכם ולהישאל עליו. כך גם ביצה שנולדה ביום טוב והתערבה בביצים אחרות, או פרי שנשר מן העץ ביום טוב והתערב בפירות אחרים – אינם בטלים אפילו באלף, כי אחרי החג הכול יהיה מותר, כמו שכתב מרן השולחן ערוך, וכן ביורה דעה סימן ק"ב. וכך גם כאן – כיוון שאפשר להישאל לחכם, החלה אוסרת את העיסה בכל שהוא.

הפתרון: הבעל הולך לשלושה חכמים, והם עושים התרה, כמו התרת נדרים: הם עוקרים למפרע את מה שאמרה האישה כשהפרישה, וכאילו לא

הופרשה חלה כלל. אחר כך מפרישים שוב – בלי ברכה, כי כבר בירכה פעם אחת.

והברכה הראשונה שלה לא הייתה לבטלה, אף שעקרו את ההפרשה, כי בשעה שהפרישה הכול היה כשורה; היא לא ידעה שהחלה תוחזר לתוך העיסה. דומה לזה כתב הרדב"ז על נטילת ידיים: מי שאוכל יותר מכזית ועד כביצה נוטל ידיים בלי ברכה, ומי שאוכל יותר מכביצה נוטל ידיים בברכה. אדם שנטל ידיים בברכה כי התכוון לאכול יותר מכביצה, ואחר כך הרגיש שהוא שבע ואינו יכול לאכול אפילו כזית – האם ברכתו הייתה לבטלה? לא, כי בשעה שנטל ידיים הוא באמת התכוון לאכול יותר מכביצה.

צירוף עיסות לשיעור

מי שלש שתי עיסות, ובכל אחת פחות מן השיעור – למשל קילו קמח בכל אחת – הן אינן מצטרפות, ואין חיוב חלה. אבל אם הוא רוצה לחייב אותן, ידביק אותן זו לזו חזק, כך שאם ימשוך צד אחד יימשך איתו מעט מן העיסה השנייה ("נשיכה"). אז הכול נעשה גוף אחד של בצק, ומפרישים בברכה.

ולא רק זה: המשנה במסכת חלה אומרת "הסל מצרפן". מי שאפה כל עיסה לבד, ואחר כך שם את המאפים יחד בתוך קופסה או ארגז קרטון שיש לו דפנות מסביב – הכלי מצרף אותם לשיעור, והם מתחייבים בחלה, אף שהמאפים עצמם אינם נוגעים זה בזה. ויתרה מזו: אם הניח אותם על השולחן וכיסה אותם במפה – גם המפה מצרפת אותם. אבל אם רק הניח אותם על השולחן בלי כיסוי, אינם מצטרפים, כי לשולחן אין דפנות.

לכן מי שמקבל בפורים משלוחי מנות – אוזני המן ועוגיות שונות – וכל משלוח קטן מן השיעור, ושם את כולם בתוך קופסה גדולה, יש ספק שמא הקופסה צירפה אותם לשיעור. לכן יפריש חלה בלי ברכה, מספק. על כך הזהיר חכם בן ציון (אבא שאול), וכן כתב ב"חזון עובדיה".

עיסה מתוקה, בדבש או בסוכר, ועיסה מלוחה, ובכל אחת פחות מן השיעור – אם שם אותן בתוך סל אחד, אין הסל מצרף אותן, כי הוא מקפיד שלא יתערבו זו בזו.

אם אם לשה בצק גדול של כמה קילו, ודעתה לחלק אותו בעודו בצק לבנותיה ולנכדותיה, וכל אחת תקבל פחות מן השיעור – הבצק אינו מתחייב בחלה. אם רוצה, תפריש בלי ברכה. אבל אם הבצק נאפה כולו יחד, ורק אחרי האפייה מחלקים את העוגה או את הלחם – מפרישים חלה בברכה, אף שכל אחת תקבל פחות מן השיעור.

הפרשת חלה בשבת וביום טוב

אסור להפריש חלה בשבת, כי ההפרשה נראית כמתקן – היא הופכת את העיסה מאסורה למותרת באכילה, כמו עישור פירות. אבל אם הפריש בשבת בלי כוונה, מה שעשה עשוי – החלה מופרשת, ואפשר לאכול מן העיסה.

ביום טוב: אם הבצק נילוש בערב יום טוב, החיוב חל עליו כבר בערב החג, ולכן אסור להפריש ממנו ביום טוב, וממילא אי אפשר לאכול ממנו. אבל אם לש ביום טוב עצמו, החיוב חל בחג, ומפרישים בברכה כרגיל. בפסח זה כמובן אינו שייך, כי הבצק יהיה חמץ.

החלה שהופרשה ביום טוב – כל זמן שהיא בידו, מותר לו לטלטל אותה לכל מקום. אבל אסור לשרוף אותה ביום טוב, כי אין שורפים קודשים ביום טוב – אין זה צורך אוכל נפש. לכן יניח אותה במקום שמור, שאף אחד לא ייגע בה, ובמוצאי החג ישרוף אותה, או יעטוף אותה ויזרוק לאשפה. הוא יכול גם, בעודה בידו, לשים אותה בשקית ולזרוק לאשפה; אבל אחרי שיצאה מידו, אסור לטלטל אותה, כי היא מוקצה – אינה ראויה לאכילה, שהרי הכהנים טמאים ואינם יכולים לאכול ממנה.

מי ששכח להפריש

מי ששכח להפריש חלה, ונכנסה שבת – הלחם אסור באכילה, ואין מה לעשות; גם אם אין לו לחם אחר, יבקש מן השכנים. חכמים העמידו את דבריהם גם במקום ביטול מצווה: שופר שמונח על העץ – אסור להוריד אותו בראש השנה שחל בשבת, ואסור לשחות בנהר כדי להביא שופר. לא עוברים על איסור דרבנן אפילו בשביל מצווה מן התורה.

לכן בערב פסח, יש חבורות שאופות מצות לפסח, והמשתתפים אומרים: את החלה נפריש בבית. ויש ששוכחים, נכנס החג, ולא הפרישו – ואסור להם לאכול את המצות האלה, כי הן מוקצה. אין מה לעשות; יצטרכו לאסוף מצה אחת מכל שכן.

בחוץ לארץ, שבה חלה היא מדרבנן, הקלו: אפשר להשאיר מצה אחת או חלה אחת עד מוצאי שבת או מוצאי החג, ואז להפריש ממנה למפרע על מה שאכלו בשבת וביום טוב. אבל בארץ ישראל אין התקנה הזאת, והיא אינה מועילה כלל. לכן מי שמקבל מצות שלא הופרשה מהן חלה, ידאג להפריש

מהן בערב החג ולא ישכח. והכי טוב שיפרישו במאפייה עצמה על הכול, ולא ישאירו את זה ללקוחות, כי הרבה פעמים שוכחים.

אי אפשר להפריש חלה על מה שעדיין לא נילוש. מפרישים רק על מה שכבר קיים בפועל – על הבצק, או על הלחם והמצה שנאפו – ולא על מה שייעשה בעתיד. לכן יש כאלה שמפרישים חלה שוב גם ממאפים שקנו בהכשר מהודר, ומפרישים מהם מעט בלי ברכה: שמא המשגיח הפריש גם על מה שייאפה בעתיד, וזה אינו מועיל. צריך להפריש מחדש על כל לישה ולישה.

מי שמפריש מכמה עיסות בבת אחת מברך ברכה אחת, ובלבד שלא הסיח את דעתו – לא יצא, לא הפסיק – והברכה חלה גם על מה שיפריש אחר כך. כך גם מי שמברך על כיסוי הדם או על השחיטה: הברכה חלה על כל מה שישחט אחר כך, אם לא הייתה היסח הדעת.

רמז: מן העריסה – לתורה

בדרך רמז אמרו על הפסוק "ראשית עריסותיכם חלה": בשעה שהתינוק עוד בעריסה, אותיות "חלה" רומזות לשלושה שלבים בחייו: ח' – ברית המילה בגיל שמונה ימים; ל' – פדיון הבן בגיל שלושים יום, אם הוא בכור; ה' – "בן חמש שנים למקרא", שבגיל חמש מתחילים ללמוד חומש. "ראשית עריסותיכם חלה תרימו" – כבר מן העריסה, כשהוא קטן, מקדישים אותו לעבודת ה' ולתורה הקדושה.

> **בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים לַמִּקְרָא, בֶּן עֶשֶׂר לַמִּשְׁנָה**
>
> אבות ה, כא

פרשת חיי שרה

ביוטיוב

באיזו זכות ניצל לוט?

נשאלת שאלה גדולה: באיזו זכות הציל הקדוש ברוך הוא את לוט מן ההפיכה של סדום ועמורה? רש"י מביא מן המדרש: בזכות שלא גילה למצרים ששרה היא אשתו של אברהם. לוט ידע ששרה אשתו של אברהם, ושמע שאברהם אמר עליה במצרים "אחותי היא", ולא גילה את הדבר – כי חס עליו, שלא יהרגו אותו. ולכן חס הקדוש ברוך הוא על לוט.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם. מַהוּ זְכִירָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם עַל לוֹט? נִזְכַּר שֶׁהָיָה לוֹט יוֹדֵעַ שֶׁשָּׂרָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְשָׁמַע שֶׁאָמַר אַבְרָהָם בְּמִצְרַיִם עַל שָׂרָה אֲחוֹתִי הִיא, וְלֹא גִּלָּה הַדָּבָר, שֶׁהָיָה חָס עָלָיו, לְפִיכָךְ חָס הַקָּבָ"ה עָלָיו.

רש"י בראשית יט, כט

לכאורה יש כאן קושיה: הרי ללוט הייתה מצווה גדולה – הכנסת אורחים. הוא הכניס את האורחים לביתו בסדום, "כי על כן באו בצל קורתי", אפה להם מצות ועשה להם משתה. מדוע זכות הכנסת האורחים לא עמדה לו, וחיפשו בשמיים זכות אחרת?

תירצו המפרשים: הכנסת האורחים של לוט הייתה חיקוי – הוא למד אותה מאברהם אבינו, ולא חידש אותה מעצמו בעבודת ה' שלו. ועוד, אברהם הכניס לביתו אנשים שנראו לו כערביים, אף שהיו מלאכים, ועשה זאת מתוך צער ביום השלישי למילתו; ואילו לוט הכניס אנשים מכובדים, ולכן לא היה בזה חידוש גדול כל כך. אבל זה שלא גילה למצרים ששרה היא אשתו של אברהם – זו מידה טובה שהוא חידש מעצמו. לכן בזכות זו ניצל.

חלקת הקבר – בדין

בפרשה אנו רואים שאברהם רוצה לקנות קבר לשרה, והוא מבקש מבני חת ומעפרון: "תנו לי אחוזת קבר עמכם". ורש"י מביא שאמר: אם לא תסכימו, אקח אותה בדין, כי הקדוש ברוך הוא אמר לי "לזרעך אתן את הארץ הזאת" – ארץ ישראל שייכת לי, וחלקת הקבר מגיעה לי.

לכאורה זו שאלה גדולה. רועי אברהם היו מקפידים לשים זמם על פי הבהמות, שלא ירעו בשדות של אחרים; ואילו רועי לוט היו מרעים את בהמותיהם בשדות זרים. כשרועי אברהם הוכיחו אותם על הגזל, ענו: הארץ ניתנה לאברהם, ואין לו יורש – עדיין לא נולד לו יצחק – ולוט הוא היורש שלו, ולכן אין זה גזל. והכתוב אומר "והכנעני והפרזי אז יושב בארץ" – עדיין לא זכה בה אברם. משמע שהארץ עוד לא הייתה של אברהם. אם כן, איך אמר אברהם לבני חת שחלקת הקבר מגיעה לו בדין?

ויהי ריב. לְפִי שְׁהָיוּ רוֹעִים שֶׁל לוֹט רְשָׁעִים וּמַרְעִים בְּהֶמְתָּם בִּשְׂדוֹת אֲחֵרִים, וְרוֹעֵי אַבְרָם מוֹכִיחִים אוֹתָם עַל הַגָּזֵל, וְהֵם אוֹמְרִים נִתְּנָה הָאָרֶץ לְאַבְרָם, וְלוֹ אֵין יוֹרֵשׁ, וְלוֹט יוֹרְשׁוֹ, וְאֵין זֶה גָּזֵל, וְהַכָּתוּב אוֹמֵר וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב בָּאָרֶץ, וְלֹא זָכָה בָּהּ אַבְרָם עֲדַיִן.

רש"י בראשית יג, ז

כך תירצו המפרשים: הקרקע עצמה כבר הייתה שייכת לאברהם, ולכן אמר: אם לא תסכימו, חלקת מערת המכפלה מגיעה לי בדין. אבל רועי לוט לא רצו את הקרקע – הם רצו לאכול מן היבול: מן הפירות, מן העשב ומן הירקות. היבול עדיין לא היה שייך לאברהם, ועל זה נאמר "והכנעני והפרזי אז יושב בארץ".

הירידה למצרים

הרמב"ן אומר דבר נורא: כשירד אברהם אבינו מארץ ישראל למצרים בגלל הרעב, הוא חטא בזה – אסור לרדת מארץ ישראל. כמו שראינו אצל אלימלך בימי רות המואבייה: הוא היה עשיר, ועזב את ארץ ישראל בגלל הרעב, ובניו מחלון וכליון מתו.

אבל המפרשים תירצו שבזמן אברהם עדיין לא נתקדשה ארץ ישראל; היא קיבלה את קדושתה רק כשכבש אותה יהושע. לכן אין טענה על אברהם שיצא מארץ ישראל לחוץ לארץ. ויש עוד תירוץ: אברהם אבינו לא ירד בגלל הרעב, אלא כדי להמשיך לקרב אנשים ולהכניס את האמונה גם בחוץ לארץ; ולכן לא היה בזה חטא.

"ויהיו" – שלושים ושבע

> **וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה**
>
> בראשית כג, א

המילה "ויהיו" בגימטרייה שלושים ושבע. אלה היו החיים האמיתיים והשמחים של שרה – שלושים ושבע השנים מגיל תשעים, כשנולד יצחק, ועד מאה עשרים ושבע. אדם שאין לו ילדים, לא עלינו, נחשב כמת. עד גיל תשעים לא הייתה לה המשכיות והיה לה צער; החיים האמיתיים שלה היו שלושים ושבע השנים שבהן היה לה יצחק, שממשיך את מורשת עם ישראל.

איך גילה אברהם את מערת המכפלה

> **וְאֶל־הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן־בָּקָר רַךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל־הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ**
>
> בראשית יח, ז

אברהם רץ אחרי הבקר כדי לשחוט אותו לאורחים, והבקר רץ ורץ עד שהגיע למקום אחד בחברון – למערה. אברהם הריח שם ריח של גן עדן, נפלא ומיוחד, והבין שזה המקום שכנגד פתחו של גן עדן. הוא חמד את המקום הקדוש הזה לקבורה, ולכן נלחם בכל נפשו לקנות אותו.

ולבכתה – בכ' קטנה

> **וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ**
>
> בראשית כג, ב

בספר תורה האות כ' במילה "ולבכתה" כתובה קטנה. יש אומרים: באותו זמן נפטרה גם בתו של אברהם – בת הייתה לו לאברהם, ו"בכל" שמה (ויש בזה מחלוקת; "בכל" בגימטרייה "בן"). אם מורידים את הכ' מן המילה "ולבכתה" נשאר "ולבתה" – הוא בכה גם על בתו.

אבל עוד אמרו: הכ' הקטנה מלמדת שאברהם בכה מעט. איך ייתכן? שרה אמנו, קדושה עליונה וצדקת גדולה, שהייתה גדולה מאברהם בנבואה, וגיירה את הנשים – ואברהם בכה עליה מעט? אלא שאברהם ידע שהיא הולכת למקומות עליונים, גבוהים מאוד, ואין מה להצטער עליה. לכן בכה מעט – כי סוף סוף יש צער ואבלות – אבל באמת, מי שהולך למקום קדוש כזה, אין מה להצטער עליו.

ויש אומרים: לפעמים אדם בוכה על צדיק שנפטר, ובאותו רגע נזכר גם בצרות שלו ובוכה גם עליהן – הוא מערבב את שתי הבכיות. אברהם בכה "מעט" – כלומר, בכה רק עליה ולא על הצרות שלו. ולכן אמרה הגמרא:

> **כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן בבית גנזיו**
>
> שבת קה, ב

מה פירוש "סופרן"? הקדוש ברוך הוא לבדו יודע מה הבכי האמיתי. הוא סופר רק את הדמעות שנשפכו נטו על הצדיק שנפטר, ואותן הוא גונז בבית גנזיו.

ארבעים ושמונה שנים

> וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל־אַבְרָם חָמְסִי עָלֶיךָ אָנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחֵיקֶךָ וַתֵּרֶא כִּי הָרָתָה וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ
>
> בראשית טז, ה

רבותינו אומרים דבר מבהיל: שרה הייתה צריכה לחיות מאה שבעים וחמש שנים, כמו אברהם, אבל נלקחו ממנה ארבעים ושמונה שנים, ונפטרה בגיל מאה עשרים ושבע. מדוע? כי אמרה "חמסי עליך... ישפוט ה' ביני וביניך" – מסרה את הדין לשמיים על הגר. הגר התעברה מיד, ואמרה: שרה, האם זו צדקת? עשר שנים לא נפקדה, ואני התעברתי מיד! שרה הקפידה עליה, ומסרה את הדין לשמיים.

> **המוסר דין על חבירו – הוא נענש תחילה**
>
> בבא קמא צג, א

אסור לאדם למסור את חברו לדין שמיים, כי אחר כך מדקדקים איתו עצמו: האם אתה צדיק גדול כל כך שאתה מוסר את חברך לדין שמיים? והגר – אחר כך הייתה צדקת: היא קטורה, שאברהם נשא אותה שוב, ולא נישאה לשום איש אחר מאז שנפרדה מאברהם.

עומק הדין

מכאן רואים מה זה עומק הדין: הקדוש ברוך הוא דן את האדם בעומק על כל דבר ודבר, עד שאי אפשר לתאר. בתנ"ך ראינו כמה מקרים כאלה, שאדם לא התכוון לצער כלל, ובכל זאת נענש – כמו בפנינה וחנה. וכמו יעקב, שאמר לרחל:

> וַיִּחַר־אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלֹהִים אָנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֵּךְ פְּרִי־בָטֶן
>
> בראשית ל, ב

ואמרו חז"ל: וכי כך עונים את המעוקות – את מי שמצטערת? וכן נענש יעקב על שהחביא את דינה בתוך התיבה, שלא יראה אותה עשיו – כי אולי הייתה מחזירה אותו בתשובה. אלה דברים קטנטנים, שאדם לא היה מעלה על דעתו.

את הצדיקים בודקים במיקרוסקופ. זה כמו חליפה לבנה: כל כתם קטן נראה עליה. אצל אחרים העוונות אינם ניכרים כל כך; אבל אצל הצדיקים מדקדקים כחוט השערה, כי רוצים להעלות אותם למדרגות גבוהות יותר.

כמו שאמר רבנו האר"י לרבי חיים ויטל, גדול תלמידיו: כשהיה רבי חיים ויטל תינוק יונק, הוא ציער את אמו בשעת ההנקה – ועל זה אתה צריך לתת את הדין. שאל: הרי הייתי תינוק, האם היה לי דעת? אמר לו: נכון, לא דנים אותך על זה; אבל כשרוצים להעלות אותך בשמיים למדרגות גבוהות יותר בעולמות העליונים, גם זה עולה – סוף סוף אמך הצטערה.

ודאי שלא כל אחד יכול להגיע למדרגה כזאת. אבל גם אדם שגנב כשהיה קטן – פטור בדיני אדם, ובכל זאת כדי לצאת ידי שמיים צריך להחזיר; סוף סוף גנבת. רואים שהדברים חמורים ועמוקים מאוד. לכן אשרי האדם שעושה תשובה ומתנקה כאן בעולם הזה, כדי שיעלה לעולם העליון קדוש וטהור, ולא ידקדקו אחריו בעולם הבא. ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

סיכום ההלכות

ההלכות שנלמדו בשיעור, בקצרה, בלשון הרב ובציון מקורן.

1. "ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה" (במדבר טו, כ) – מצוות הפרשת חלה בזמן הזה מדרבנן, ונוהגת גם בחוצה לארץ ובברכה, "כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל" (רמב"ם הל' ביכורים ה, ז). חייבת רק עיסה מחמשת מיני דגן, ודווקא כשהיא נאפית ("לחם").
2. עיסה שעשאה "לבשלה או לטגנה או לעשותה סופגנין" – פטורה (שו"ע יו"ד שכט, ג), וכן דעת רוב הראשונים; ולדעת רבנו תם בבלילה עבה חייבת – לכן טוב להפריש בלי ברכה. פתיתים, אטריות ומקרוני – אין בהם "צורת לחם", ופטורים. בלילה רכה שנאפית – חייבת.
3. מאכל הנאפה על ידי אדים בסיר סגור (כגון ה"קובאנה") – מעיקר הדין פטור, וטוב להפריש בלי ברכה.
4. שיעור חלה: "תק"כ דרה"ם" (שו"ע יו"ד שכד, א) – כל דרהם שלושה גרם, כלומר קילו ו-560 גרם קמח נטו, ומפרישים בברכה; המחמירים מפרישים מקילו ו-200 גרם, בלי ברכה.
5. לפי זה: כזית – 27 גרם; כביצה – 54 גרם; שיעור קביעות סעודה במאפים – ארבע ביצים, 216 גרם בצק נטו (בלי המילוי), וטוב להחמיר מ-162 גרם (שלוש ביצים, כדעת הרמב"ם).
6. "ערסתכם" – מלשון עריסה, לישה: "טוב להמתין מלהפריש חלה עד אחר גמר לישה, שתיעשה כל העיסה גוף אחד" (שו"ע יו"ד שכז, ג); כל זמן שרק שפך מים על הקמח – עדיין לא נתחייב. מפרישים רק ממה שכבר נילוש או נאפה, ולא על מה שעתיד להיאפות.
7. בזמן הזה כולנו טמאי מתים, ו"שורפין אותה מפני שהיא טמאה" (שו"ע יו"ד שכב, ד) – עוטפים בנייר כסף ושורפים על הגז (לא בתבנית ולא ישר על הברזלים), או עוטפים ומניחים באשפה בכבוד.
8. חלה שחזרה ונתערבה בעיסה – "אינה בטלה אפילו באלף", משום "דבר שיש לו מתירין" (שו"ע יו"ד קב, א); הולכים לשלושה חכמים שיתירו את ההפרשה כהתרת נדרים, ומפרישים שוב בלי ברכה.

9 שתי עיסות שאין בכל אחת שיעור – מצטרפות ב"נשיכה", כשנוגעות ונדבקות זו בזו; וכן "הסל מצרפן" – כלי בעל דפנות, ואפילו כיסוי במפה (שו"ע יו"ד שכה, א). עיסה מתוקה ומלוחה אינן מצטרפות, שהוא "מקפיד" שלא יתערבו (שו"ע יו"ד שכו, א). משלוחי מנות בקופסה – מפרישים בלי ברכה.

10 אסור להפריש חלה בשבת, משום שנראה כמתקן. ביום טוב – "עיסה שנלושה בערב יום טוב אסור להפריש ממנה חלה ביום טוב" (שו"ע או"ח תקו, ג); ואין שורפים את החלה ביום טוב, "שאין שורפין קדשים ביום טוב" (שם, ד).

11 בחוצה לארץ אפשר לאכול ואחר כך להפריש, "מפני שאין עיקרה אלא מדבריהם"; אבל "חלת ארץ ישראל לא יאכל עד שיפריש" (שו"ע יו"ד שכג, א) – לכן בארץ ישראל אין להשאיר מצה או חלה ולהפריש אחרי השבת או החג, ויש להקפיד להפריש לפני החג.

12 "על שלש עברות נשים מתות... בנדה ובחלה ובהדלקת הנר" (משנה שבת ב, ו) – עיקר מצוות חלה והדלקת נרות על האישה, ו"הנשים מוזהרות בו יותר" (שו"ע או"ח רסג, ג). כשהשעה דוחקת והאישה אינה מוכנה – הבעל ידליק, כי חילול שבת חמור מכול.

ה' יזכנו לשמור ולעשות ולקיים, ובשורות טובות.

✦ ✦ ✦

הסודות להצלחה שלך

לתת, לאהוב, לצמוח

סרקו לאתר

www.yoursuccesstoolbox.com